

III.

Østgrønlandske Insekter.

Korte Bemærkninger over Insektlivet

af

H. Deichmann.

Da Bearbejdelsen af det ved mig paa Østgrønland fra August 1891 til August 1892 indsamlede Materiale, er overdraget Cand. Lundbeck, skal jeg for Størstedelen henvise til hans Arbejde og nøjes med at gjøre nogle Bemærkninger om Insektlivet, idet jeg samtidig henviser til Cand. Lundbeck's tidligere, i «Meddelelser om Grønland» trykte, Beretning om hans Rejser paa Vestkysten. Kun skal jeg forud bemærke, at hvor jeg taler om Dyrelivet i al Almindelighed, gaar jeg navnlig ud fra Forholdene, saaledes som de vare ved Expeditionens Overvintringsplads — Danmarks Ø i Scoresby Sund, men at jeg selvfølgelig combinerer det med, hvad jeg har iagttaget andre Steder.

Det første Indtryk jeg som Entomolog fik ved et Besøg paa Østgrønland var, at der hersker en udpræget Individfattigdom. Dyrene faaes næsten alle kun enkeltvis, og ikke uden Anstrængelse samler man et nogenlunde betydeligt Materiale.

Det første Sted jeg var i Land var paa Cap Broer Ruys $73\frac{1}{2}^{\circ}$ N.Br. og 21° V.Lgd. Det var den 20de Juli 1891. Udbyttet af denne Tur var temmeligt sparsomt, men dog tror jeg, at Insektlivet var paa sit Culminationspunkt. Vegetationen paa Localiteten, en nordexponeret Fjældside, var meget spredt, om end der kunde samles en Del Arter. De Dyr, der i entomologisk Henseende navnlig gav Stedet dets Præg, var Lepidoptererne. Disse sværmede nemlig i temmelig stor Mængde, repræsenterede ved 3 Arter Dagsommerfugle, en Del Maalere

(*Geometridæ*) og Møl (*Pyralidæ*). Foruden Lepidoptererne optraadte naturligtvis ogsaa en Del Dipterer, men intet andet Sted har jeg truffet dem saa lidt fremherskende som her.

Desuden toges ogsaa *Tipula arctica*, og flere *Tipula*-Larver fandt jeg ved at rode op i Jorden.

Mellem Stenene og de tarvelige Lyngtuer [*Cassiope tetragona*] løb en Del Edderkopper om, der var flere Arter, blandt hvilke *Lycosa* navnlig gjorde sig bemærket. Hunnerne bare endnu deres Æg om i graahvide Spind paa Bagen, og det synes af mine iagttagelser at fremgaa, at man kan træffe dem paa dette Standpunkt, fra det tidligste Foraar til langt ind i August. Overhovedet kan det maaske bemærkes, at der er temmelig ringe Forskjel paa Arternes Optræden igjennem den korte Sommer. De fleste Arter, som man kan træffe i Slutningen af Juni, kan man ogsaa træffe i Slutningen af August. Hermed er det dog ikke sagt, at Dyrelivet er ens paa disse to Aars-tider, det er langt intensivere i Slutningen af Juni end i de sidste Dage af August, og paa det sidst nævnte Tidspunkt er ogsaa flere for Faunaens Præg vigtige Arter forsvundne f. Ex. de store Dagsommerfugle, og Tipuliderne og *Culex* optræde kun yderst sparsomt. Den grønlandske *Bombyx* saae jeg slet ikke i 1891, fordi det var saa sent paa Aaret. Noctuaerne synes ogsaa at optræde tidligere, og de vare forsvundne, da Tiden var rykket noget ind i August.

Men som sagt, det er den betydelige Forskjel i Intensiteten, der gjør den største Forskjel. Fra Midten af August 1891 optraadte Lepidopterer og Dipterer kun yderst sparsomt, og det var en temmelig vanskelig Sag at skaffe noget til Samlingen, og stadig sparsommere jo længere man kom ind imod Bunden af Scoreshy Sund. Efteraaret begynder ubetinget tidligere i Bunden af Fjorden end ved Kysten. Medens saaledes Dagsommerfugle og Ugler den 2den August sværmede meget livligt og temmelig talrigt paa Jamesons Land, saae jeg ved Hekla Havn efter den 8de August kun nogle ganske faa Dagsommerfugle — og mest

i affløjne Expl. — og slet ingen Ugler, men da vi den 22de August atter vare ved Jamesons Land, sværmede endnu baade Dagsommerfugle og Ugler ret livligt. I Mellemtiden havde jeg været inde i Fjorden med Røde Ø og afsøgt særdeles frodige Lokalteter, men i Forhold til, hvad man skulde have ventet af Frodigheden, fundet Dyrelivet elendig. Alene Aarstiden kan bære Skylden for dette.

Var Dyrelivet ved Hekla Havn sparsomt i August, saa var det endnu sparsommere i September, og kun nogle faa Dage ind i denne Maaned kunde man næsten kalde en Flue en Sjældenhed. Dog kunde der af og til senere træffes nogle enkelte Dyr. Saaledes fandtes paa Sneen en Morgen i Oktober efter en meget haard Snestorm en ikke ganske ringe Mængde Myg, som formodentlig vare blevne fejede ud af deres Smuthuller af den rasende Storm. Udfejningen maa iøvrigt være foretaget ganske grundigt, thi det lykkedes mig ikke senere at finde nogen, skjønt jeg i Vinterens Løb afsøgte mange Revner og Fuger i Klipperne for om muligt at constatere overvintrende Arter. Det eneste, jeg i saa Henseende fandt, var 3 Fluere den 15de April, som uden Tvivl have overvintret. Hen i Oktober blev der af Cand. Hartz fanget en Vandkalv, (*Colymbetes dolabratus*), som fløj lystig om, medens han løb paa Skøjter. Desuden saae han adskillige Exemplarer under Isen og indefrosne i denne. Man kan maaske heraf drage den Slutning, at Dytiscerne i en arctisk Egn overvintre under Isen, saaledes som ialtfald den nærstaaende danske Art, *Col. fuscus*, vides at gjøre herhjemme.

Denne omtalte *Dytisk* var det sidste Insekt, jeg saae i 1891, naar undtages nogle indslæbte Expl. af Slægterne *Pulex* og *Cimex* (Væggetæge), som jeg dog har ment ikke burde regnes med til Faunaen, skjønt de overvintrede i et vistnok temmelig betydeligt Antal.

Først i Begyndelsen af Marts gjenoptog jeg Undersøgelserne med nogen Kraft, men, som man kan tænke sig, vare de i den første Tid temmelig resultatløse og forbundne med meget Besvær.

Undersøgelserne bleve i denne Tid navnlig anstillet paa 3 Maader. I. Mos blev ved Hjælp af Hammer og Mejsel arbejdet løst og hjembragt, hvor det efter at være tøet op blev gennemgaaet ved Hjælp af Sigte. II. Stenene bleve væltede for at bringe de under dem overvintrede Dyr for Dagens Lys, og III. Klipperevner bleve eftersete som de Steder, hvor man snarest kunde vente at finde de overvintrende Imagines af Dipterer og Lepidopterer.

I. Den første Methode gav i Begyndelsen saa at sige intet Resultat. Nogle tomme Fluepuehylstre var foruden nogle enkelte Mider og Podurer hele Udbyttet. Det undrede mig naturligvis at træffe tomme Coconer i store Mængder, men ikke at se en eneste Fluepupe. De tomme Coconer sade næsten alle ca. 1 Tomme under Mosset, nogle lidt højere andre lidt lavere, de sidste vare altid temmelig stærkt medtagne, og dette i Overensstemmelse med deres Stilling sagde mig, at de vare de ældste, fjorgamle og endnu ældre, og at den relative Mængde, Puehylstrene optraadte i, skyldtes den Omstændighed, at de som saa meget andet heroppe længe trodse Tidens Tand og først sent tilintetgjøres. Men hvor vare da de friske Puper? Ved at mejsle Mosset op i en noget større Dybde ca. 8" — jeg plejede at mejsle ca. 5" dybt — fandt jeg Løsningen paa Gaaden. Dipterlarverne forpupe sig i Grønland ikke som hos os om Efteraaret, men vente, ligesom *Cimbex* Larven her, til om Foraaret, og overvintre altsaa som Larver. Det samme gjøre ogsaa Lepidopterlarverne. Nogen Grund til dette Forhold vil vel være noget vanskelig at paavise. Ganske vist er Kulden noget mindre i den større Dybde, i hvilken de som Larver opholde sig, og efter de ved Stationen foretagne Maalinger af Temperaturen ved Jordens Overflade paa Steder, der vare dækkede af et godt Snelag, sank Temperaturen aldrig under $\div 10^{\circ}$ C., en Temperatur, som man maa formode, at Dyrene kunne udholde i begge Udviklingsstadier.

Nu hørte de Steder, fra hvilke jeg hentede Mos, ganske

vist til dem, der kun vare dækkede af et ubetydeligt Snelag, eller endog vare helt snebare, men det viste sig i Foraaret, efterhaanden som Sneen smeltede, at ogsaa paa de mest sne-dækkede Steder var det som Larver, at Dyrene havde overvintret og ikke som Puper.

II. Ved at vælte Stene (det maatte hele Marts Maaned ske ved Hjælp af Hammer og Mejsel) kom jeg paa det Rene med, at Lepidopterlarverne forholdt sig som Fluelarverne, kun at Overvintringsstedet var forskjelligt, som man ogsaa kunde vente det af saa forskjelligartede Dyr, som disse Larver ere. Thi medens Fluelarverne almindeligvis laa borede ned i Mos eller Plantetuer, *Silene acaulis* o. l. (*Syrphiderne* danne maaske en Undtagelse) laa Sommerfuglelarverne mest under Stene eller liggende Planter, som Melbærris (*Arctostaphylos*); og hvad der synes endnu mærkeligere, de havde næsten altid udvalgt sig de højest liggende Kuller, der fæg snebare og laa blottede for den skjærmende Sne den hele Vinter igjennem.

Disse Larver have sikkert maattet taale en Temp. paa ca. $\div 40^{\circ}$ C., jo mere nøgen og afpisket en saadan Kulle saae ud, desto bedre Samlested var den i Reglen. Det var navnlig den store Bombyx (*Dasychira Groenlandica*), som overvintrede paa disse Pladser, men ogsaa Larven til *Argynnis*, *Colias?* og *Nocturner* har jeg fundet paa saadanne Steder. De havde ikke engang søgt ordentlig Beskyttelse mod Føhnvinden; thi under mange af Stenene kunde Vinden frit stryge ind og ud. Dog syntes den tørrende Føhn ikke at have havt nogen Indflydelse paa de stivfrosne Larver. Sammen med disse Sommerfuglelarver overvintrede i stort Antal Edderkopper, fornemlig *Lyeosa*. Bombyxlarverne laa indspundne i et ganske let Spind, som dog kun er indrettet for Overvintringen, og intet har med Forpupningen at skaffe. Det tjener langt snarere til at beskytte dem mod Smeltevandet, som de ganske vist paa de Steder, hvor de overvintre, ikke ere meget udsatte for, men som dog af og til kan true dem; det holder nemlig dels Vandet borte fra selve Larverne,

og dels tjener det til at holde disse ophængte paa den beskyttende Stens Underflade, saa at Faren for at komme i Berøring med Vandet bliver saa meget mindre. Jeg mener nemlig at have iagttaget, at Larverne i Foraarstidens vekslede Temperatur ere temmelig lidt modstandsdygtige overfor Vand.

Naar Foraaret kommer med nogen Varme, krybe Larverne ud af deres Vinterspind og, forudsat at de ere fuldt udviklede, og ikke angrebne af Snyltere, forpupe de sig efter i nogen Tid, ca. 14 Dage, at have krøbet om paa den nøgne Klippe. Om at tage Næring til sig, kan der i Almindelighed paa denne Tid ikke være Tale, med mindre de tage til Takke med Lavarter, hvad jeg dog aldrig har seet. De ikke fuldt udviklede Larver bære sig ad paa lignende Maade, men forpupe sig naturligvis ikke og vente taalmodig, til Forholdene bliver saaledes, at de kunne finde passende Næring. Den første af denne Slags synes at være Pileknopper. Idet jeg omtaler denne Larve, kan jeg ikke undlade at berøre dens Snyltere, især to Tachinaarter og en Hveps. De spille nemlig en uhyre Rolle, idet jeg ved Undersøgelsen af flere hundrede indsamlede Larver fandt, at omtrent 33 % vare angrebne af Tachinaer og c. 17 % af Hvepsen. Denne Omstændighed bevirker, at Sommerfuglen bliver langt mindre almindelig, end man skulde forudsætte efter den Mængde Larver, man finder af den, og at den bliver temmelig vanskelig at klække. Medens en Larve, der er angreben af Tachinaer, i Reglen naaer at forpupe sig, saaledes at man i Coconen finder Tachinapuperne, er dette ikke Tilfældet med de Larver, der ere angrebne af Hvepsene. Disse krybe op paa et Straa — en Gren — eller sætte sig paa en Sten, og her fastholdes det hele, ved at Hvepselarven sprænger Værtens Bugvæg og spinder sin Cocon fast til den Gjenstand, Larven nu sidder paa. Naar Hvepsens Pupetid er ude, bryder den sig en Vej gennem Ryggen af Larven.

III. Undersøgelserne af Klippespalterne gave saa at sige aldrig noget Resultat. Jeg har en Gang ($1\frac{5}{4}$ 92) i en saadan Spalte

under Sten fundet 3 overvintrede Fluer, men de ere enestaaende. Kun nu og da kunde der findes en Edderkop, der havde søgt Skjul paa saadanne Steder.

Senere, da Sneen svandt noget mere bort, og Solen fik Magt i Middagstimerne, anvendte jeg ogsaa Sigte, men overensstemmende med de Erfaringer, jeg alt havde gjort den foregaaende Eftersommer, er dette Apparat til ringe Nytte i Grønland. Det eneste, man almindeligvis faar ved Hjælp af den, er Podurer og Mider samt Edderkopper. Lige i Foraarstiden (i Maj) kan man dog af og til faa nogle Imagines af Fluer og Hvepse, idet disse Dyr strax efter at være slupne ud, skjule sig i det affaldne visne Løv, som man navnlig kan finde under nedliggende Birke. At anvende Sigten i samme Udstrækning i Grønland, som man anvender den her i Landet, er umuligt; thi man finder kun sjældent disse Bunker af døde Plantestoffer (Opskyl o. l.), som sædvanlig betinge Sigtens Anvendelse i entomologisk Øjemed.

I Begyndelsen af Maj viste enkelte Fluer sig, og fra nu af var der en jævn Udvikling af Dyrelivet, som dog vistnok var noget langsommere end normalt, i al Fald langsommere end det foregaaende Aar, paa Grund af uheldigt Vejrlig. Det maa tillige erindres, at Fjordisen i 1892 blev liggende til ind i August, medens den i 1891 sandsynligvis for største Delen var forsvundet langt tidligere. Endvidere var det Regnvejr og meget koldt næsten hele Tiden mellem 20de Juni og 12te Juli, og i denne Periode saae man ikke meget til Insekter uden paa de 4—5 Godtvejrs Dage, der faldt i denne Tid. I Slutningen af Juli 92 havde Livet naaet sit Maximum, og endskjøndt man langt fra kan sige, at her var overvældende rigt paa Dyr, vare Forholdene dog saaledes, at Indsamlingen gav et taaleligt Resultat, noget der langt fra kan siges altid at have været Tilfældet. Men samtidig optraadte Myggene i uhyre Mængder og generede al Færden i Luften betydeligt, dog kun paa Lokaliteter, hvor der var Sumpe og Vandpytter. Saaledes fandtes paa Danmarks Ø mange Myg, medens Gaaseland, hvor der ingen Sumpe er, var fuldstændig fattigt paa Myg.

Til Slutning skal jeg kun tilføje et Par Ord om mine Indsamlinger paa Havet. Paa Oprejsen forsøgte jeg at fange pelagiske Dyr med Slæbenet, men Udbyttet heraf var gjennemgaaende ringe, og med Undtagelse af mindre Strækninger, hvor smaa Crustaceer optraadte i enorme Mængder, fik man nærmest Indtryk af et fattigt Liv i Havet.

Først da vi kom i Isens Nærhed, optraadte Fugle i rigelig Mængde, og de bleve desto talrigere, jo nærmere vi kom Iskanten; her viste sig ogsaa Sæler, og fra disses Tilstedeværelse i store Mængder, kunde man slutte til en i al Fald individrig Fauna af lavere Dyr. Imidlertid gav Slæbenettet meget ringe Resultat her, naar undtages nogle Diatomeer, og Udbyttet stod rent kvantitativt langt under det, vi havde faaet i Nordsøen paa samme Maade. Hvor vare da Dyrene? De maatte opholde sig i de øverste Vandlag; thi Sælerne og Mallemukkerne, i hvis Maver der fandtes rigelige Levninger af Crustaceer, kunde umuligt dykke paa de uhyre Dybder, vi her havde under os. I Begyndelsen var det lidt gaadefuldt, og jeg forsøgte da ved at sætte Lodder paa Slæbenettet at tage de Dyr, som mulig gik nogle Favne under Overfladen, men heller ikke disse Forsøg gav noget Resultat. Det varede dog ikke længe, inden jeg blev klar paa Forholdene. Crustaceernes store Mængde og større Former holde til paa Isfoden og lige under Isen. Naar Skibet løb til en større Isblok, saaledes at den væltede, saa man Sværme af større Crustaceer slynges afsted med Vandet, der ved Isblokkens Kæntring var sat i stærk Bevægelse. Det er vel navnlig Slægterne *Gammarus* og *Hyperia*, der leve paa den Maade. En Del Copepoder t. Ex. *Calanus hyperboreus* o. a. synes at være rent pelagiske, og den nævnte Art er med Vandhenter optaget fra 50 Favnes Dybde.

Altsaa til Drivisen knytter mange Crustaceers Liv sig, til disse sagtens en Del Fisk og Blæksprutter, og til dem Sælerne og Fuglene.